

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

до виконання та захисту кваліфікаційної роботи  
для здобувачів вищої освіти  
за першим (бакалаврським) рівнем

**спеціальність**

051 Економіка

**назва освітньо-  
професійної  
програми**

Аналітика економічних даних

Запоріжжя 2025

Рекомендовано Науково-методичною радою  
ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
«МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»  
(протокол № 3 від 26.12.2025 р.)

**Укладачі:**

Мойсеєнко К.Є., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри цифрових технологій та проектно-аналітичних рішень;

Харченко В.В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри цифрових технологій та проектно-аналітичних рішень;

Держевецька М.А., кандидат економічних наук, доцент кафедри цифрових технологій та проектно-аналітичних рішень;

Шеховцова В.В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри цифрових технологій та проектно-аналітичних рішень;

Терешко Ю.В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри цифрових технологій та проектно-аналітичних рішень.

**Рецензент:**

Марина А.С., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки ДУ «Київський авіаційний інститут».

М54      Методичні рекомендації до виконання та захисту кваліфікаційної роботи для здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем спеціальності 051 Економіка ОПП «Аналітика економічних даних» / уклад.: К.Є. Мойсеєнко, В.В. Харченко, М.А. Держевецька, В.В. Шеховцова, Ю.В. Терешко. Запоріжжя : ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА», 2025. 42 с.

Методичні рекомендації включають пояснення щодо процедури підготовки, виконання і захисту кваліфікаційної роботи, а також рекомендації і вимоги до її змісту та оформлення. Призначено для здобувачів освіти спеціальності 051 Економіка освітньої програми «Аналітика економічних даних»

УДК 330.46(072)

## ЗМІСТ

1	ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ .....	4
2	ЗМІСТОВА ЧАСТИНА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	7
2.1	Структура кваліфікаційної роботи.....	7
2.2	Пріоритетні напрями досліджень в кваліфікаційній роботі.....	12
3	ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	14
3.1	Загальні вимоги .....	14
3.2	Оформлення графічних матеріалів, таблиць та формул .....	15
3.3	Інші вимоги .....	17
4	ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	20
4.1	Етапи виконання і захисту .....	20
4.2	Права та обов'язки керівника кваліфікаційної роботи, здобувача вищої освіти .....	22
4.3	Застереження щодо академічної доброчесності .....	23
4.4	Використання технологій генеративного штучного інтелекту.....	27
4.5	Регламенти і процедури виявлення порушень вимог академічної доброчесності та наслідки такого виявлення .....	28
4.6	Критерії оцінювання .....	31
4.7	Порядок оскарження результатів оцінювання кваліфікаційної роботи.....	34
5	ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ .....	35
	ДОДАТОК А Зразок титульного листа .....	37
	ДОДАТОК Б. Зразок завдання на кваліфікаційну роботу .....	38
	ДОДАТОК В. Приклад оформлення анотації.....	40
	ДОДАТОК Г. Приклад списку публікацій здобувача .....	41
	ДОДАТОК Д. Зразок декларації згенерованої GAIDeT Declaration.....	42

# 1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Підготовка бакалаврів за освітньою програмою «Аналітика економічних даних» завершується написанням і захистом відповідної кваліфікаційної роботи. Ця робота оцінюється керівником, рецензентом та екзаменаційною комісією та з урахуванням захисту екзаменаційна комісія визначає рівень теоретичної та практичної підготовки здобувача, його готовність до самостійної роботи за фахом і приймає рішення про присвоєння відповідної кваліфікації.

Кваліфікаційна робота є самостійним теоретико-прикладним дослідженням студента, присвяченим розв'язанню складного спеціалізованого завдання (практичної проблеми) у сфері економіки та розробки на цій підставі альтернативних варіантів рішень із застосуванням теорій та методів економічної науки та інформаційних технологій.

Тема кваліфікаційної роботи заявляється здобувачем вищої освіти, узгоджується керівником та базою виконання кваліфікаційної роботи, затверджується наказом ректора Університету за поданням завідувача кафедри не пізніше початку останнього семестру здобуття освіти. Тема кваліфікаційної роботи може коригуватися наказом ректора за поданням завідувача кафедри [1].

## **Завдання підготовки та захисту кваліфікаційної роботи у контексті програмних результатів навчання за освітньою програмою:**

Завдання підготовки та захисту кваліфікаційної роботи	Програмні результати навчання
Розвиток уміння виявляти проблему, пов'язану з професійною діяльністю з урахуванням контексту невизначеності та динамічності	15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні 22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах 4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем 9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави 7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки
Поглиблення навичок самостійного планування та реалізації навчальної та професійної діяльності в ході підготовки та захисту кваліфікаційної роботи з урахуванням задач, часових рамок, фізичних та психічних можливостей, міркувань безпеки	23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення 14. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку 2. Пропагувати ведення здорового способу життя, дотримуватися правил безпеки праці
Застосування знань, умінь і апробація навичок збору, обробки та аналізу релевантної інформації для	13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники

Завдання підготовки та захисту кваліфікаційної роботи	Програмні результати навчання
комплексного дослідження визначеного об'єкта	<p>16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки</p> <p>17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків</p>
Поглиблення навичок глибокого аналізу сфер діяльності та економічних процесів для визначення характеристик проблеми, яка потребує вирішення з урахуванням чинників внутрішнього та зовнішнього середовища	<p>3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки</p> <p>4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем</p> <p>5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади)</p> <p>10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності</p> <p>7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки</p> <p>21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів</p> <p>18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність</p> <p>11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин</p> <p>17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків</p> <p>25. Демонструвати розуміння взаємозв'язку між перебігом технологічних, організаційних та інших процесів та економічними показниками під час аналітичного супроводу розробки і реалізації пропозицій та проектів розвитку на всіх рівнях економіки</p> <p>26. Вміти використовувати передові стандарти, методології та інструменти роботи з великими даними, аналізу, моделювання і прогнозування динаміки процесів для реалізації процесів цифрової трансформації на всіх рівнях економіки</p>
Поглиблення рівня оволодіння здобувачем сучасним інструментарієм, зокрема комп'ютерно-інтегровані технологіями для аналізу, моделювання, та розробки пропозицій	<p>8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач</p> <p>21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів</p> <p>19. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів</p> <p>26. Вміти використовувати передові стандарти, методології та інструменти роботи з великими даними, аналізу, моделювання і прогнозування динаміки процесів для реалізації процесів цифрової трансформації на всіх рівнях економіки</p>
Поглиблення навичок генерації ідей та формування обґрунтованих пропозицій щодо покращення економічної результативності процесів, діяльності або поведінки економічного суб'єкта	<p>17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків</p> <p>12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати</p> <p>25. Демонструвати розуміння взаємозв'язку між перебігом технологічних, організаційних та інших процесів та економічними показниками під час аналітичного супроводу розробки і реалізації пропозицій та проектів розвитку на всіх рівнях економіки</p>

Завдання підготовки та захисту кваліфікаційної роботи	Програмні результати навчання
	26. Вміти використовувати передові стандарти, методології та інструменти роботи з великими даними, аналізу, моделювання і прогнозування динаміки процесів для реалізації процесів цифрової трансформації на всіх рівнях економіки
Виявлення рівня підготовки бакалавра в частині автономності аналізу, систематизації та переосмислення ним матеріалу, його представлення у вигляді логічно завершеного звіту, оформленого відповідно до вимог	23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення 20. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами 12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати
Усталення патернів доброчесної поведінки під час досліджень та презентації їх результатів з урахуванням вимог захисту інформації	2. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя, дотримуватися правил безпеки праці. 18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність 24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей
Визначення здатності транслювати свою думку фахівцям і нефакіцям, обґрунтовувати власні пропозиції та коректно аргументувати їх правильність / доцільність з урахуванням громадянської позиції культурної та індивідуальної різноманітності тощо	1. Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу 6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефакіців у сфері економічної діяльності 24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей 7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки 20. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами

## 2 ЗМІСТОВА ЧАСТИНА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

### 2.1 Структура кваліфікаційної роботи

Для підвищення рівня підготовки кваліфікаційної роботи здобувач розробляє та погоджує із керівником детальну структуру роботи і процедуру її виконання, зміст підрозділів, графічної частини тощо.

Кваліфікаційна робота бакалавра повинна мати чітку та логічну структуру, складовими якої є:

- а) титульний аркуш (додаток А);
- б) завдання (додаток Б);
- в) анотація (додаток В);
- г) зміст;
- д) перелік умовних позначень (за необхідності);
- е) вступ;
- ж) основна частина;
- з) висновки та рекомендації по кваліфікаційній роботі;
- и) список використаних джерел;
- к) додатки (матеріали, які містять вихідні дані для виконання роботи).

Окремими документами надаються: рецензія, подання до захисту, демонстраційний матеріал (презентація), обхідний лист від деканату, протокол про проходження перевірки на плагіат та експертний висновок керівника про відсутність порушень академічної доброчесності.

Анотація має містити у собі такі обов'язкові компоненти:

- об'єкт та предмет дослідження;
- мета роботи та використані методи дослідження;
- отримані результати та їхнє практичне значення (у формі стисло переліку запропонованих заходів, рекомендацій із використання результатів роботи, економічної ефективності та висновків).
- відомості про обсяг роботи, кількість ілюстрацій, таблиць, додатків, кількість джерел у переліку посилань;
- перелік ключових слів, які розкривають сутність роботи (від 5 до 10 слів (словосполучень) великими літерами у називному відмінку через кому).

Зміст кваліфікаційної роботи має стисло відображати сутність питань, що розглядаються, та логіку їх дослідження. Зміст містить повні та зрозумілі назви розділів і підрозділів роботи.

#### **Вступ**

У вступі обґрунтовується обґрунтовується актуальність обраної теми, розкривається її значення, подається огляд ступеня розроблення

даної проблеми без чіткої аргументації окремих позицій, підкреслюється необхідність вирішення конкретних питань теми в контексті вирішення завдань економіки, зазначаються мета та завдання кваліфікаційної роботи, об'єкт і предмет дослідження, вказуються методи дослідження та інформаційна база, що використовуються в роботі.

Актуальність, яка формулюється декількома реченнями, повинна дати уявлення: навіщо вивчати дану тему, чи існує така потреба з боку суспільства, держави, територіальної громади, певної бізнес-одиниці в контексті підвищення показників результативності діяльності, покращення ключових показників реалізації політики, розробки сценаріїв розвитку подій або динаміки процесів, необхідності враховувати прогнози значення певних показників тощо.

В рамках огляду ступеня розроблення даної проблеми необхідно навести перелік авторів, в роботах яких розкриваються в комплексі або окремо певні аспекти досліджуваної теми. Зверніть увагу на те, що в списку використаних джерел обов'язково повинні бути наведені ці роботи. Після наведеного переліку необхідно сформулювати невирішену частину проблеми, яка досліджується: це може бути застарілість фактичних даних, зміна умов або структурно-змістових компонентів функціонування економічного суб'єкта певного рівня, відсутність певної практики ухвалення або належного обґрунтування економічних (управлінських, фінансових, регуляторних, інвестиційних та ін.) рішень тощо.

Мета роботи повинна бути сформульована лаконічно, але переконливо. Метою не може бути «аналіз...», «дослідження...», оскільки це засіб, а не самоціль. Мету можна сформулювати як:

- обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності операційних рішень у ... (тут зазначається сфера, галузь, напрям діяльності/політики тощо);
- обґрунтування прогнозних даних щодо динаміки показників ... (зазначається назва групи показників за змістом, видом діяльності, діяльності / політики) на найближчі 3 роки;
- визначення шляхів удосконалення місцевої фінансової політики на основі оцінки стану та динаміки фінансових ресурсів територіальної громади ... (назва територіальної громади);
- розробка пропозицій щодо преміювання за результатами оцінки і аналізу діяльності працівників ... (назва підприємства / підрозділу);
- обґрунтування шляхів підвищення результативності інформатизації адміністративних процесів у ... (назва структурного підрозділу / підприємства / організації)<sup>4</sup>
- розробка альтернатив сценаріїв / рішень щодо ... на основі моделювання процесів ...

Завдання кваліфікаційної роботи мають корелювати з її структурою. Кожному завданню має відповідати 1-2 підрозділи роботи. Не слід плутати завдання на кваліфікаційну роботу із завданнями власне кваліфікаційної

роботи. Формулювання завдань виконання кваліфікаційної роботи може починатися з наступних слів:

- здійснити постановку завдань аналізу та здійснити збір та первинну статистичну обробку вихідних даних;
- побудувати ієрархію переваг щодо оцінки значущості критеріїв оцінки діяльності працівника;
- проаналізувати (динаміку, структуру, функції, показники) ...
- оцінити (динаміку, тенденції, рівень сформованості) ...;
- на підставі результатів аналізу сформулювати пропозиції щодо змісту адміністративного (фінансового) рішення щодо ... та ін.

Визначаючи об'єкт і предмет дослідження кваліфікаційної роботи, необхідно враховувати те, що об'єкт – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення, а предмет міститься в межах об'єкта і визначає тему кваліфікаційної роботи. Приклади формулювання об'єкту і предмету наведені нижче:

– Об'єкт дослідження – аналітичне забезпечення прийняття інвестиційних рішень у ... (назва піприємства, галузі, сфери діяльності абощо). Предмет дослідження – зміст, кількісні та якісні критерії та засоби забезпечення ефективності та вірогідності інвестиційних рішень.

– Об'єкт дослідження – процеси виконання бюджету громади за статтями фінансування освітньої діяльності. Предмет дослідження – аналітичне забезпечення пропозицій щодо плану видатків за статтями фінансування освітньої діяльності на основі кількісної характеристики стану, структури й динаміки цих показників, а також прогнозу їх зміни на 3 роки.

– Об'єкт дослідження – процеси реалізації політики інформатизації у діяльності органів влади. Предмет дослідження – якісна та кількісна оцінка та прогноз результативності реалізації заходів з інформатизації управлінських процесів в органах влади.

Рекомендується у вступі відобразити практичне значення отриманих результатів та їхню новизну. Для цього наводиться стислий перелік тих положень роботи (висновків, рекомендацій, пропозицій), які можуть бути використані у практичній діяльності. Також бажано навести інформацію про апробацію та публікації автора щодо матеріалів досліджень (за наявності).

### **Основна частина**

Основна частина роботи складається, як правило, з двох розділів. Перший розділ присвячений:

- а) загальній характеристиці реалій і обставин, з яких випливає завдання, що розв'язується в кваліфікаційній роботі;
- б) аналізу літературних джерел (предметної області), який має містити актуальну інформацію за наступними напрямками:

- природа, причини, чинники визначених тематикою соціально-економічних фактів (процесів, явищ, механізмів) і пов'язаних з цим проблем, труднощів, задач, варіантів розгортання подій;
- систематизований опис підходів до дослідження цих фактів і отриманих результатів;
- наукові підходи та кращі практики вирішення завдання, яке складає зміст кваліфікаційної роботи (тобто підходи, які вже існують для вирішення завдання, визначеного темою кваліфікаційної роботи), їх релевантність актуальній ситуації, обмеження, можливості та умови масштабування;
- визначення конкретної частини проблеми, яку необхідно вирішити з урахуванням результатів аналізу предметної області (літературного огляду).

Аналіз предметної області виконується на основі огляду інформаційних літературних джерел у вигляді навчальної та науково-технічної літературі (монографії, статті, тези тощо), а також інших доступних джерел відкритого доступу. Здобувачам варто враховувати, що в списку використаних джерел обов'язково повинні бути наведені ці роботи, при чому законодавчо заборонено використовувати посилання на російськомовні джерела. При аналізі кожного джерела слід вказувати переваги та недоліки запропонованого в ньому рішення.

Другий розділ присвячений:

- а) опису методики дослідження – висунення гіпотез і послідовності застосування прийомів та методів аналізу, формування вибірок даних, використовуюваного інструментарію та програмного забезпечення;
- б) підготовці даних (групування, агрегування, очищення);
- в) виконанню аналітичних розрахунків, які підтверджують або спростосувують гіпотези дослідження (в разі їхньої наявності), побудові моделей і прогнозів, перевірки вірогідності результатів;
- г) інтерпретації результатів аналітичних розрахунків, їх обговоренню у порівнянні з тим, що було узагальнено в першому розділі, визначення наукового та прикладного значення отриманих результатів;
- д) формуванню й обґрунтуванню рекомендацій за результатами розрахунків

## **Висновки**

У висновках рекомендується стисло підсумувати виконане дослідження – навести основні результати усіх етапів та розділів кваліфікаційної роботи з рекомендаціями щодо впровадження запропонованих заходів з підвищення енергоефективності та енергозбереження. Кількість висновків має відповідати кількості задач + 1 (узагальнений висновок по результатах досягнення мети).

## **Список використаних джерел**

Список використаних джерел має містити перелік літературних, нормативно-правових, статистичних джерел, що використовуються при підготовці кваліфікаційної роботи бакалавра, включаючи внутрішні нормативні акти підприємства, які згадуються в роботі.

Список використаних джерел може бути в тому порядку, у якому вони згадуються в тексті роботи. Загальні вимоги щодо оформлення – згідно з ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» [5]. Посилатися слід на останні видання, не допускається посилання на російськомовні джерела. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, якщо в них розміщено матеріал, який не включено до останнього видання. До списку використаних джерел вносять лише ті, на які є посилання в тексті роботи.

Список використаних джерел зазвичай містить не менше 25 найменувань.

Рекомендовані інформаційні ресурси:

1. Внутрішня бібліотека онлайн доступу до періодичних видань, що отримані за передплатою. В якості технічної платформи обраний елемент Viva Engage (раніше Yammer) пакету M365 від компанії Microsoft. Цей застосунок має вебінтерфейс та доступний з будь-якого пристрою. Використовує файлове сховище Microsoft SharePoint і має додаткові можливості внутрішньої корпоративної мережі, що дозволяє сумісно працювати з контентом і викладачам і студентам.

2. Зовнішня бібліотека Kortext на базі платформи [www.kortext.com](http://www.kortext.com) – це провідна платформа для персонального навчання, яка забезпечує доступ до електронних книг та іншого цифрового навчального контенту від провідних авторів. Доступ до бібліотеки лише авторизованим користувачам.

3. Інституційний репозитарій ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» (IRTUMIP) на базі DSpace – середовище для накопичення, систематизації та зберігання інтелектуальних продуктів університетської спільноти, а також поширення цих матеріалів у цифровому вигляді засобами Інтернет-технологій у середовищі світового науково-освітнього співтовариства.

4. Платформа Research4Life, що надає доступ до електронних колекцій книг і журналів міжнародних видавництв Elsevier, Springer Nature, John Wiley & Sons, Taylor & Francis, Emerald, Sage Publications, Oxford University Press, Cambridge University Press, IOP Publishing та інші. Переважна більшість з них – англійськомовні.

5. Фахові періодичні видання відкритого доступу представлені в розділі «Бібліотека» на сайті університету. Надано перелік посилань на журнали відкритого доступу, який надає можливість користувачам не лише ознайомитись з метаданими, а й повністю прочитати текст. Періодичні видання згруповано за профільними спеціальностями.

Відкриті освітні ресурси представлені переліком посилань на відкриті бібліотеки та архіви електронних книг, підручників, періодичних видань, депозитарії відкритого доступу та пошукові системи академічних веб-ресурсів. Доступ надається з сайту університету, розділ «Бібліотека».

### **Додатки**

У Додатках доцільно розмістити допоміжні матеріали: таблиці, рисунки, результати проміжних розрахунків, ілюстрації допоміжного характеру, копії документів тощо. Обов'язково включення сканованих копій наукових праць здобувача за наявності (статті, тези доповідей здобувача на науково-практичній конференції тощо). Кожен документ, який включається у додатки, має свій порядковий номер і посилання на нього у тексті [4].

## **2.2 Пріоритетні напрями досліджень в кваліфікаційній роботі**

Нижче наведені основні пріоритетні напрями виконання досліджень у рамках кваліфікаційної роботи. Разом із тим, здобувач освіти може самостійно окреслити власний напрям, який не входить до наведеного переліку, виходячи з професійних або наукових інтересів, специфічних завдань аналітики економічних даних. Єдина вимога до такого самостійно обраного напрямку та теми дослідження – відповідність предметній області освітньої програми та спеціальності. Виключення з цієї умови в контексті забезпечення міждисциплінарності підготовки мають бути узгоджені з гарантом освітньої програми.

### **1. Мікрорівень економічних суб'єктів:**

– Аналітична підтримка прийняття рішень за функціональними або предметними напрямками діяльності суб'єктів господарювання (маркетинг, фінанси, якість, продуктова політика, безпека праці, виробництво та технології);

– Прогнозування та моделювання динаміки розвитку окремих функціональних та предметних напрямів діяльності суб'єктів господарювання;

– Моделювання і удосконалення бізнес-процесів на рівні організаційної одиниці або компанії (організації в цілому) в контексті оцінки операційної або стратегічної результативності процесу до і після впровадження пропозицій, в т.ч. цифрові трансформації;

– інше

### **2. Мезорівень:**

– аналітична підтримка проєктів галузевого або територіального розвитку, в т.ч. на підставі доказового обґрунтування відмінностей у стані або результатах впливу чинників;

– аналітичне обґрунтування показників бенч-мейкінгу (витрати, фінансові показники, ринкова частка);

- статистична оцінка динаміки, моделювання і прогнозування кон'юнктури окремих товарних ринків;

- інше

### 3. Макрорівень:

- аналітична підтримка формування сценаріїв розвитку макропроцесів;

- аналітична підтримка заходів регуляторної політики;

- аналітичне обґрунтування показників бенч-мейкінгу (людський розвиток, розвиток окремих сфер життя суспільства – освіти, охорони здоров'я, техносфери);

- порівняльні дослідження показників національного розвитку;

- статистична оцінка динаміки, моделювання і прогнозування кон'юнктури окремих ринків: праці, фінансових;

- аналітична підтримка проєктів національного масштабу, в т.ч. проєктів поствоєнного відновлення;

- інше.

### 4. Міжнародний рівень:

- статистична оцінка динаміки, моделювання і прогнозування кон'юнктури окремих світових ринків;

- аналітична підтримка формування сценаріїв забезпечення міжнародної конкурентоспроможності країни, її окремих секторів;

- аналітична підтримка оцінки впливу міжнародної політики та процесів на стан національної економіки, її галузей і сфер життєдіяльності країни;

- інше.

## 3 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

### 3.1 Загальні вимоги

Кваліфікаційну роботу виконують державною мовою, науковим стилем, який передбачає:

- формально-логічний спосіб викладення матеріалу, наявність міркувань, що сприяють доведенню істини, обґрунтуванню основних висновків дослідження;
- змістову завершеність, цілісність та зв'язність думок;
- цілеспрямованість, відсутність емоційного забарвлення наукового тексту;
- використання спеціальної термінології, з посиланням на авторитетні джерела (наукові статті, підручники, довідкові та нормативні видання тощо);
- виклад від третьої особи або від першої особи множини, надання переваги безіменній формі подачі інформації.

Пряме переписування в роботі матеріалів із літературних джерел неприпустиме. Представлення в роботі сканованих матеріалів неприпустиме [4].

Текст кваліфікаційної роботи розміщується на сторінці книжкової орієнтації, яка обмежується полями: лівим – 30 мм, правим – 10 мм, верхнім – 20 мм, нижнім – 20 мм. Для великих таблиць і рисунків допускається альбомна орієнтація сторінок, на яких вони розміщені. Текст роботи друкується шрифтом Arial, кеглем 14 з одинарним міжрядковим інтервалом. При оформленні роботи не використовується підкреслений шрифт. Абзацний відступ має бути однаковим впродовж усього тексту і дорівнювати 12,5 мм.

Необхідно чітко дотримуватися структури роботи, яка докладно описана в попередньому розділі.

Сторінки звіту помічають наскрізною нумерацією, охоплюючи додатки. Номери сторінок рукопису проставляють на нижньому полі аркуша посередині, починаючи з третьої сторінки, дотримуючись наскрізної нумерації без пропусків і буквених доповнень. На сторінках 1 (титульний лист) і 2 (завдання) номер сторінки не ставиться. Листи «ЗМІСТ» та додатки включаються в наскрізну нумерацію сторінок [4].

Зміст містить найменування та номери початкових сторінок всіх розділів та підрозділів роботи. *Обов'язково формувати зміст автоматично засобами MS Word.*

Структурні елементи: «АНОТАЦІЯ», «ЗМІСТ», «СКРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», – не нумерують, а їхні назви є заголовками структурних елементів.

Розділи повинні мати порядкові номери, позначені арабськими цифрами без крапки, наприклад:

## **1 ОЦІНКА СТАНУ РОЗВИТКУ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ**

Кожен розділ слід починати з нової сторінки.

Назву розділу слід відділити від наступного тексту двома абзацами.

Підрозділи нумеруються арабськими цифрами в межах розділу. Номер складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. Після номера підрозділу крапки не ставлять. Наприклад:

3.1 Статистична оцінка відмінностей в рівні фінансових результатів гірничих підприємств за регіонами локалізації

Найменування розділів записують у вигляді заголовків (посередині рядка) прописними буквами, найменування підрозділів – у вигляді заголовків (з абзацного відступу) малими літерами, крім першої великої. Перенесення слів в заголовках не допускаються. Аббревіатури в заголовках не вживають, їх треба розшифровувати у тексті. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох речень, їх розділяють крапкою.

У межах розділу новий підрозділ починають на тій сторінці, де закінчився попередній підрозділ. При цьому назву підрозділу не можна розміщувати в кінці однієї сторінки, а текст підрозділу розпочинати на наступній. Сторінки роботи бажано заповнювати текстом повністю. Виняток складають останні сторінки вступу, розділів, висновків, списку використаних джерел, наповненість яких не може складати менше третини площі сторінки [4].

### **3.2 Оформлення графічних матеріалів, таблиць та формул**

Усі графічні матеріали звіту (ескізи, діаграми, графіки, схеми, фотографії, рисунки, креслення тощо) повинні мати однаковий підпис «Рисунок». Рисунок подають одразу після тексту, де вперше посилаються на нього, або якнайближче до нього на наступній сторінці, а за потреби – в додатках.

Якщо рисунки створені не автором звіту, подаючи їх у звіті, треба дотримуватися вимог чинного законодавства України про авторське право.

Рисунки нумерують наскрізно арабськими цифрами, крім рисунків у додатках. Дозволено рисунки нумерувати в межах кожного розділу. У цьому разі номер рисунка складається з номера розділу та порядкового номера рисунка в цьому розділі, які відокремлюють крапкою, наприклад, «Рисунок 3.2 – Назва рисунку» — другий рисунок третього розділу.

Рисунки кожного додатка нумерують окремо. Номер рисунка додатка складається з позначки додатка та порядкового номера рисунка в додатку, відокремлених крапкою. Наприклад, «Рисунок В.1 – Назва рисунку», тобто перший рисунок додатка В.

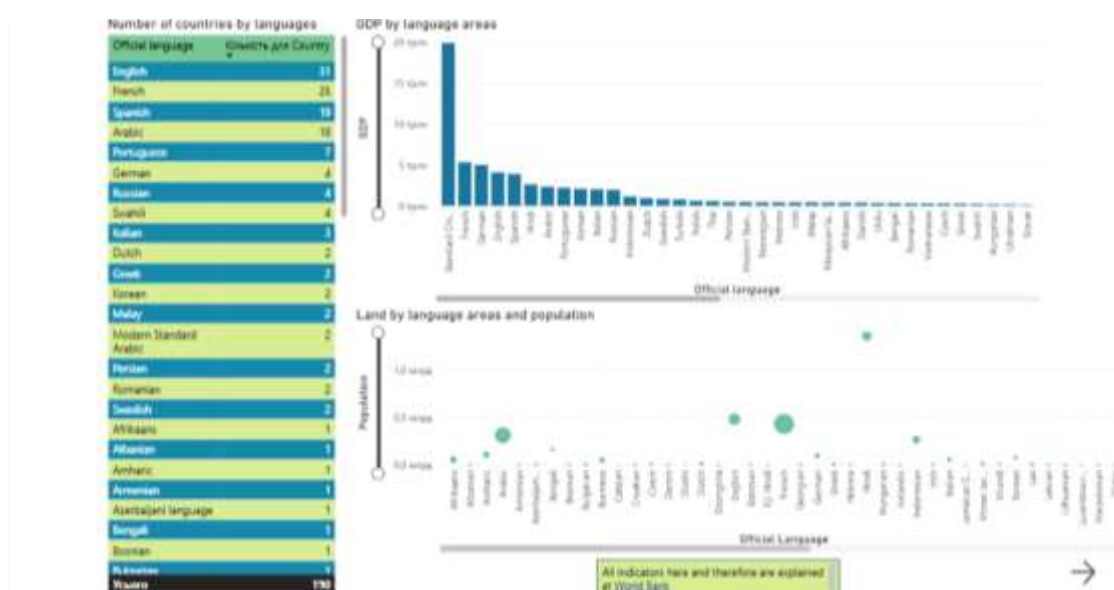


Рисунок 3.2 – Розподіл ВВП за мовними ареалами

Якщо розмір рисунка чи таблиці, що наводяться в тексті, не дозволяє розмістити їх на вільній площі безпосередньо в кінці сторінки, то на них здійснюється посилання, і на цій же сторінці продовжується текст. Сам рисунок чи таблиця наводиться на початку наступної сторінки, при цьому таблицю чи рисунок необхідно розташовувати після завершення абзацу. Розділ чи підрозділ не може завершуватися рисунком чи таблицею. Після них обов'язково повинен бути наведений пояснювальний текст чи інша інформація [4].

Цифровий матеріал оформляють у вигляді таблиць (табл. 4.3).

Таблиця 4.3 – Дисконтований потік реальних грошей.

Показники	Значення на кроці, тис грн					
	0	1	2	3	4	5
Результат від інвестиційної діяльності	-189	0	0	0	0	11,4
Результат від операційної діяльності	0	97,28	89,78	145,13	129,23	155,33
Дисконтний множник Дс при WACC = 12%	1	0,8929	0,7972	0,7118	0,6355	0,5674
Дисконтована інвестиційна діяльність	-189	0	0	0	0	6,47
Дисконтована операційна діяльність	0	86,86	71,57	103,3	82,13	88,13

Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці.

Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, наведених у додатках.

Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу. Таблиця може мати назву, яку друкують малими літерами (крім першої великої) і вміщують над таблицею. Назва повинна бути стислою і відображати зміст таблиці [4].

Формули повинні бути оформлені за допомогою внутрішнього редактору Microsoft Word). Формули і рівняння у звіті (за винятком формул і рівнянь, наведених у додатках) слід нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу. Номер формули або рівняння складається з номера розділу і порядкового номера формули або рівняння, відокремлених крапкою, наприклад, формула (1.3) – третя формула першого розділу. Номер формули або рівняння зазначають на рівні формули або рівняння в дужках у крайньому правому положенні на рядку [4].

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули чи рівняння, слід наводити безпосередньо під формулою у тій послідовності, в якій вони наведені у формулі чи рівнянні. Пояснення значення кожного символу та числового коефіцієнта слід давати з нового рядка.

Переносити формули чи рівняння на наступний рядок допускається тільки на знаках виконуваних операцій, причому знак операції на початку наступного рядка повторюють.

Формули, що йдуть одна за одною й не розділені текстом, відокремлюють комою.

Для зручності роботи з формулами та нумерацією формул можна використовувати таблиці з невидимими кордонами.

Наприклад, неокласична функція споживання має вигляд:

$$C_0 = \frac{\alpha}{\alpha + \beta + \gamma} \left[ \frac{a(\beta + \gamma)}{\alpha} + w(H_0 - b) + \frac{a}{1+i} \right], \quad (3.1)$$

де  $C_0$  – вартісний обсяг споживання в базовому періоді;

$\alpha, \beta, \gamma$  – коефіцієнти, що відображають вподобання відповідно щодо споживання в теперішньому часі, споживання в майбутньому і вільного часу;

$a, b$  – обсяг мінімально бажаного рівня споживання та вільного часу, відповідно грн та год.;

$w$  – ставка реальної заробітної платні за годину, грн;

$H_0$  – бюджет часу в базовому періоді, год.;

$i$  – ставка відсотку, частки одиниці.

### 3.3 Інші вимоги

Переліки, за потреби, можуть бути наведені всередині пунктів або підпунктів. Перед переліком ставлять двокрапку. Перед кожною позицією переліку слід ставити малу літеру української абетки з дужкою, або, не нумеруючи – дефіс (перший рівень деталізації). Для подальшої деталізації переліку слід використовувати арабські цифри з дужкою (другий рівень деталізації). Переліки першого рівня деталізації друкують малими літерами з абзацного відступу, другого рівня – з відступом відносно місця розташування переліків першого рівня [4].

Нижче наведено приклади переліків.

#### *Приклад № 1*

Експорт – це вивезення товарів, послуг, інтелектуальної власності з митної території країни за кордон без зобов'язання про зворотне ввезення. Експортом також вважають продаж товарів, надання послуг та прав власності іноземним фізичним і юридичним особам без факту перетинання митного кордону:

- вироблених у країні;
- раніше ввезених з-за кордону та перероблених на митній території або під митним контролем;
- на умовах реекспорту – вивезення товарів раніше ввезених, але не перероблених у країні, з територій вільних зон, з приписних митних складів.

#### *Приклад № 2*

У залежності від критеріїв форми міжнародної торгівлі класифікуються в такий спосіб:

а) за видами послуг;

- інжиніринг,
- техобслуговування (передпродажне, післяпродажне: гарантійне і післягарантійне),
- постачання запчастин,
- оренда устаткування.

Посилання в тексті записки на джерела слід вказувати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад: «... в роботах [1-3]»

При посиланнях на розділи, підрозділи, пункти, підпункти, ілюстрації, таблиці, формули, рівняння, додатки зазначають їх номери.

При посиланнях слід писати: «... в розділі 4 ...», «... дивись 2.1 ...», «... по 3.3.4 ...», «... відповідно до 2.3.4.1 ...», «... на рис.1.3 ...», або «... на рисунку 1.3 ...», «... в таблиці 3.2 ...», «... (див. табл.3.2) ...», «... за формулою (2.1)», «... в рівняннях (1.23) - (1.25) ...», «... в додатку Б ...» [4].

Список літератури включає всі використовувані джерела, які слід розташовувати у порядку появи посилань у тексті кваліфікаційної роботи. При посиланні в тексті на джерело інформації вказується його характер (монографія, стаття тощо) і порядковий номер у списку, укладений у квадратні дужки (наприклад, в статті [9]) посилання на креслення

робляться в тексті із зазначенням номера креслення. Посилання в тексті представляють собою порядковий номер джерела, через кому – номер сторінки, на яку посилається автор, взяті в квадратні скобки, наприклад: [12, с. 36]. При використанні цитати з певного джерела в тексті вказують автора і наводять уривок за правилами прямої мови також з обов'язковим посиланням на джерело.

Якщо текст не наводиться дослівно, а викладається власними словами, то обов'язково має бути збережений його зміст. Бібліографічні описи посилань у списку наводять відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання» [5].

Додатки нумеруються в тій послідовності, у якій на них надається посилання в тексті. Кожний додаток повинен мати заголовок, який друкують вгорі малими літерами з першої великої симетрично до тексту сторінки. Над заголовком, але посередині рядка, друкують слово «ДОДАТОК» і відповідну велику літеру української абетки, крім літер Г, Є, З, І, І, Й, О, Ч, Ъ, яка позначає додаток. Текст кожного додатка починають з наступної сторінки.

Ілюстрації, таблиці, формули та рівняння, що є у тексті додатка, слід нумерувати в межах кожного додатка, наприклад, рисунок Г.3 – третій рисунок додатка Г; таблиця А.2 – друга таблиця додатка А; формула (А.1) – перша формула додатка А. Якщо в додатку одна ілюстрація, одна таблиця, одна формула, одне рівняння, їх нумерують, наприклад, рисунок А.1, таблиця А.1, формула В.1 відповідно до зазначених вище правил оформлення.

## **4 ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

### **4.1 Етапи виконання і захисту**

1. Вибір напрямку дослідження, який полягає у визначенні актуальності обраної предметної області дослідження, об'єкта та предмета дослідження.

Здобувач освіти самостійно обирає напрям дослідження, виходячи із власного професійного інтересу, а також враховуючи актуальність питання (проблеми) для підприємства/ галузі / національної або світової економіки.

Здобувачу слід враховувати інституційну, економічну, технологічну, екологічну, галузеву специфіку процесів і прийняття рішень в рамках досліджуваної проблематики, вимоги щодо збереження комерційної таємниці, доступність певної технологічної та техніко-економічної інформації та інші специфічні умови та обмеження, які мають місце в наслідок бойових дій в країні.

2. Аналітичний огляд інформаційних джерел.

Аналіз предметної області згідно із тематикою кваліфікаційної роботи виконується на основі огляду інформації, опублікованої в навчальній і науково-технічній літературі (статтях, підручниках, вебресурсах, інших джерелах інформації відкритого доступу).

3. Формулювання теми кваліфікаційної роботи.

Тема роботи повинна бути короткою та відповідати обраній предметній області, вказувати на мету дослідження та його результат. Для коректного формулювання теми здобувач може звернутися за допомогою до керівника роботи.

Забороняється вибір однієї теми декількома здобувачами вищої освіти в межах однієї академічної групи. Можливим є виконання комплексних кваліфікаційних робіт в межах одного економічного суб'єкта. Теми кваліфікаційних робіт розглядаються і погоджуються на засіданні кафедри, яка відповідає за реалізацію освітньої програми.

4. Виконання кваліфікаційної роботи.

Після погодження та затвердження плану роботи здобувач починає безпосередню підготовку кваліфікаційної роботи. Вимоги до структури й оформлення окремих розділів наведені вище у цих методичних рекомендаціях. У процесі написання окремих розділів/підрозділів здобувач подає їх керівнику на перевірку, за потреби виправляє та вносить доповнення, звітує керівнику про готовність роботи. Обговорення проблемних питань з керівником здійснюється під час індивідуально-консультативних зустрічей з підготовки та захисту кваліфікаційної роботи або на консультаціях викладача відповідно до затвердженого розкладу.

5. Подання роботи на перевірку.

Контроль виконання, подання на перевірку та представлення завершеної кваліфікаційної роботи здійснюється на освітній платформі Moodle, для чого створюється окремий курс під назвою: «Кваліфікаційна робота бакалавра». У ньому створюються поточні активності, куди здобувач прикріплює підготовлені розділи роботи відповідно до графіку подання матеріалів на перевірку та представлення завершеної кваліфікаційної роботи. Керівник кваліфікаційної роботи надає здобувачу освіти свої зауваження, коментарі, рекомендації, на підставі яких він коригує зміст роботи.

Завершену й остаточно оформлену кваліфікаційну роботу здобувач надсилає керівнику у форматі Word для проведення перевірки робіт на наявність запозичень (плагіат) не пізніше, ніж за 10 днів до захисту.

Якщо сформований звіт про перевірку на плагіат свідчить про належність дотримання академічних вимог при виконанні кваліфікаційної роботи, керівник формує експертний висновок щодо правомірності/неправомірності запозичень у роботі, здійснює оцінювання якості виконання роботи, готує відгук та виставляє оцінку за виконану роботу.

Відгук керівника має містити:

- оцінку якості виконання роботи в цілому, оформлення пояснювальної записки та графічної частини;
- оцінку компетентностей здобувача, виявлених під час виконання кваліфікаційної роботи;
- оцінку дотримання вимог академічної доброчесності;
- загальну оцінку роботи відповідно до критеріїв, наведених у п. 4.6 цих рекомендацій.

Якщо звіт про перевірку на плагіат є негативним, то подальші дії регламентуються п. 4.5 цих методичних рекомендацій.

#### 6. Рецензування.

Керівник кваліфікаційної роботи надає її рецензенту, визначеному з урахуванням наявності в роботі інформації, яка підлягає захисту, і профілю його роботи / наукових досліджень. Рецензент надає свій відгук у відповідності до критеріїв, наведених у п. 4.6 цих рекомендацій.

#### 6. Допуск до захисту.

В разі, якщо здобувач освіти не має академічної заборгованості, і його кваліфікаційна робота допущена до захисту гарантом освітньої програми, він наказом ректора допускається до процедури захисту.

Для проходження процедури захисту здобувач освіти має розмістити в системі управління навчанням Moodle:

- повний текст кваліфікаційної роботи
- текст кваліфікаційної роботи з виключенням інформації, яка підлягає захисту (в разі, якщо відповідний висновок зроблено в поданні екзаменаційній комісії гарантом освітньої програми);
- рецензію;

презентацію, яка стисло розкриває основні результати, рекомендації та висвітлює основні підходи автора кваліфікаційної роботи до вирішення завдання, поставленого у кваліфікаційній роботі.

#### 7. Захист кваліфікаційної роботи.

Для захисту кваліфікаційної роботи організується засідання екзаменаційної комісії. Під час захисту здобувач має презентувати результати виконання кваліфікаційної роботи і відповісти на питання членів комісії.

Оцінка якості кваліфікаційної роботи та рівня захисту її результатів перед екзаменаційною комісією здійснюється відповідно до критеріїв, наведених у підрозділі 4.6 цих методичних рекомендацій.

### **4.2 Права та обов'язки керівника кваліфікаційної роботи, здобувача вищої освіти**

Керівництво та консультування кваліфікаційною роботою має на меті надання здобувачу вищої освіти необхідних консультацій, контроль термінів та якості виконання роботи.

*Обов'язками керівника кваліфікаційної роботи є:*

- роз'яснення основних вимог до кваліфікаційної роботи;
- узгодження зі здобувачем предметної області та напряду дослідження;
- надання консультацій з проблемних питань, що виникають у здобувача під час реалізації дослідження;
- допомога у підготовці наукових публікацій за результатами дослідження;
- надання рекомендацій щодо завершального етапу підготовки та захисту кваліфікаційної роботи;
- підготовка відгуку на роботу.

*Обов'язками здобувача вищої освіти є:*

- ознайомлення із цими методичними рекомендаціями;
- виявлення ініціативи та сумлінності при виконанні кваліфікаційної роботи;
- своєчасне відвідування консультацій керівника;
- дотримання термінів виконання кваліфікаційної роботи;
- дотримання вимог академічної доброчесності при виконанні та захисті кваліфікаційної роботи.

*Правами здобувача вищої освіти є:*

- отримання організаційно-методичних консультацій з приводу виконання кваліфікаційної роботи;
- роз'яснення від керівника щодо вирішення задач кваліфікаційної роботи, підготовки тексту, підготовки до захисту кваліфікаційної роботи;

- отримання порад від керівника щодо переліку літературних джерел та інших інформаційних ресурсів, які можна використати при підготовці кваліфікаційної роботи;
- дотримання умов об'єктивності та дотримання процедури оцінювання кваліфікаційної роботи;
- можливість оскарження оцінки керівника та екзаменаційної комісії із захисту роботи в установленому порядку (див. п. 4.7) [1].

### 4.3 Застереження щодо академічної доброчесності

Як член студентської спільноти Технічного університету «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» здобувач має дотримуватися певних стандартів та академічної політики:

- шахрайство та плагіат заборонені;
- спілкування з однокурсниками та викладачем має бути професійним та ввічливим;
- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації;
- університет підтримує середовище, вільне від дискримінації або дискримінаційних домагань, спрямованих на будь-яку людину або групу в межах своєї спільноти – здобувачів вищої освіти, співробітників або відвідувачів [6].

Виконання кваліфікаційної роботи має здійснюватися з урахуванням **вимог щодо академічної доброчесності**. Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту»: «*Академічна доброчесність* – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень». Головним проявом академічної недоброчесності вважається академічний плагіат. «**Академічний плагіат** – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» [3], а саме:

– відтворення в тексті роботи (повний текст роботи, з коментарями, примітками, бібліографією, переліком джерел та всіма додатками до основного тексту) без змін, з незначними змінами, або в перекладі тексту іншого автора (інших авторів), обсягом від речення і більше, без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту;

– відтворення в тексті роботи, повністю або частково, тексту іншого автора (інших авторів) через його перефразування чи довільний переказ без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту;

– відтворення в тексті роботи наведених в іншому джерелі цитат з третіх джерел без вказування, за яким саме безпосереднім джерелом наведена цитата;

– відтворення в тексті роботи наведеної в іншому джерелі науково-технічної інформації (крім загальновідомої) без вказування на те, з якого джерела взята ця інформація;

– перефразування тексту джерела у формі, що є близькою до оригінального тексту, або наведення узагальнення ідей, інтерпретацій чи висновків з певного джерела без посилання на це джерело;

– подання як власних робіт, виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання [7].

До числа інших порушень академічної доброчесності, класифікованих законодавством України, що можуть трапитися при виконанні кваліфікаційної роботи, належать:

– **самоплагіат** – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

– **фабрикація** – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

– **фальсифікація** – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

– **списування** – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

– **обман** – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

– **хабарництво** – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

– **необ'єктивне оцінювання** – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;

– надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;

– вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання [3].

В разі, якщо здобувач стикається із проявами порушень академічної доброчесності, він має повідомити про це завідувача кафедри / Комісію з питань академічної доброчесності / Уповноваженого з питань протидії корупції, які, в свою чергу, повинні негайно після повідомлення забезпечити вжиття заходів попередження або виправлення таких порушень [6].

***Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату в кваліфікаційній роботі:***

– робота має виконуватися самостійно, без видання за власний результат чужих робіт і результатів;

– будь-який текстовий фрагмент обсягом від речення і більше, відтворений в тексті роботи без змін, з незначними змінами, або в перекладі з іншого джерела, обов'язково має супроводжуватися посиланням на це джерело (у формі підрядкового посилання, наприклад як це зроблено щодо Закону «Про освіту» на попередній сторінці); винятки допускаються лише для стандартних текстових кліше, які не мають авторства та/чи є загальноновживаними;

– якщо перефразування чи довільний переказ в тексті роботи тексту іншого автора (інших авторів) займає більше одного абзацу, посилання (бібліографічне та/або текстуальне) на відповідний текст та/або його автора (авторів) має міститися щонайменше один раз у кожному абзаці роботи, крім абзаців, що повністю складаються з формул, а також нумерованих та маркованих списків (в останньому разі допускається подати одне посилання наприкінці списку);

– якщо цитата з певного джерела наводиться за першоджерелом, в тексті роботи має бути наведено посилання на першоджерело; якщо цитата наводиться не за першоджерелом, в тексті роботи має бути наведено посилання на безпосереднє джерело цитування («цитується за ХХХХХХХ») і посилання на відповідний пункт списку використаних джерел;

– будь-яка наведена в тексті роботи науково-технічна інформація має супроводжуватися чітким вказуванням на джерело, з якого взята ця інформація із посиланням на відповідний пункт списку використаних джерел; винятки припускаються лише для загальновідомої інформації, визнаної всією спільнотою фахівців відповідного профілю; у разі використання у роботі тексту нормативно-правового акту достатньо

зазначити його назву, дату ухвалення та, за наявності, дату ухвалення останніх змін до нього або нової редакції, а також посилання на відповідний пункт списку використаних джерел.

– для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати; науковий етикет потребує точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором [7].

#### ***Правила цитування та посилання на використані джерела:***

1. При написанні здобувач повинен давати посилання на джерела, матеріали з яких наводяться у роботі. Такі посилання дають змогу відшукати документи та перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися бажано на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них є матеріал, який не включено до останнього видання.

2. Якщо використовуються відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання в кваліфікаційній роботі.

3. Посилання додаються одразу після закінчення цитати у квадратних дужках, де вказується порядковий номер джерела у списку літератури та відповідна сторінка джерела (наприклад: [12, с. 172]), або під текстом цієї сторінки у вигляді зноски, в якій вказують прізвище та ініціали автора, назву джерела, видавництво, рік видання та сторінку. При цьому враховувати наступне:

– текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання; наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку – у цих випадках використовується вираз «так званий»;

– цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без перекручень думок автора;

– пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками, вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці); якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

– кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

– при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути

гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

- якщо необхідно виявити ставлення автора роботи до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання;

- коли автор роботи, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора дисертації, а весь текст застереження вміщується у круглі дужки. Варіантами таких застережень є: (курсив наш. – М.Х.), (підкреслено мною. – М.Х.), (розбивка моя. – М.Х.) [8].

#### **4.4 Використання технологій генеративного штучного інтелекту**

Університет дозволяє відповідальне використання ГШІ в процесі підготовки кваліфікаційної роботи [13].

ГШІ як інструмент може виступати як:

- просунутий інструмент пошуку;
- асистент (переклад, форматування, підготовка резюме текстів);

- фасилітатор (генерація ідей);
- рефлексивний партнер (запит на зворотний зв'язок)
- віртуальний комунікаційний бот (натренований на власних матеріалах);

- інструмент створення аудіовізуального контенту на власних матеріалах або за непідкріпленим промптом;

- інструмент створення навчальних завдань та ін. [13].

Здобувачі освіти в процесі виконання кваліфікаційних робіт повинні вжити заходів щодо запобігання потенційних порушень академічної доброчесності під час використання ШІ:

- Чітке дотримання визначених викладачем правил застосування ШІ для конкретного письмового навчального завдання (наприклад, дозвіл на застосування ШІ для виконання всього письмового завдання або обмеження щодо застосування ШІ для виконання окремих частин або всього завдання).

- Обов'язкове зазначення факту застосування ШІ в письмовому навчальному завданні [14].

Кваліфікаційні роботи здобувачів, виконані із залученням генеративного ШІ, повинні містити декларацію розкриття внесків ШІ.

Декларація розкриття внеску ШІ включає: ідентифікацію інструменту(ів) (назва, версія, дата використання); опис делегованих завдань; підтвердження повної відповідальності авторів [13].

Для спрощення підготовки декларацій університет рекомендує використовувати онлайн-Генератор [GAIDeT Declaration](#) [15], додаток Д.

Якщо в роботі використовується таксономія GAIDeT, обов'язково має бути посилання на джерело:

*Suchikova, Y., Tsybuliak, N., & Teixeira da Silva, J. A. & Nazarovets, S. (2025). GAIDeT (Generative AI Delegation Taxonomy): A taxonomy for humans to delegate tasks to generative artificial intelligence in scientific research and publishing. Accountability in Research, in press. <https://doi.org/10.1080/08989621.2025.2544331>.*

Використання ГШІ як частини smart-застосунків і приладів для здобувачів з особливими освітніми потребами дозволяється з дотриманням вимог конфіденційності [13].

Декларація додається наприкінці роботи (наприклад, перед або після списку літератури) або в спеціально відведеному розділі завдання. Для усних презентацій чи проєктних захистів допускається коротке усне повідомлення чи слайд-декларація [13].

В разі підозри на порушення Політики використання технології ГШІ в кваліфікаційних роботах викладач має право надати вмотивовану відмову здобувачу освіти в оцінюванні результатів його освітньої діяльності та/або надати Комісії з академічної доброчесності вмотивоване подання про визнання порушення академічної доброчесності з підстав, визначених у Положенні про академічну доброчесність здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників.

Рішення Комісії з академічної доброчесності щодо встановлення факту порушення, пов'язаного з використанням ГШІ, є підставою для незадовільного оцінювання результатів навчання здобувача освіти і може слугувати аргументом при розгляді відповідного конфлікту. Здобувач освіти або викладач має право на пояснення і доведення власної позиції або неправоти. Порядок звернення встановлено Положенням про академічну доброчесність здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників [13].

#### **4.5 Регламенти і процедури виявлення порушень вимог академічної доброчесності та наслідки такого виявлення**

Регламент перевірки академічних робіт на плагіат визначає процедуру проведення перевірки кваліфікаційних робіт здобувачів з використанням систем StrikePlagiarism.com (<http://strikeplagiarism.com>) або інших систем на наявність запозичень із текстів, присутніх в базах Університету, базах інших закладів вищої освіти та в Інтернеті.

Процедура перевірки кваліфікаційної роботи відбувається в 4 етапи:

1. **здобувач** передає роботу науковому керівнику (Перевірка проводиться автоматично, на підставі внесеного до титульного листа відповідної роботи формулювання «Робота містить результати власних досліджень та напрацювань. Використання ідей, результатів і текстів

інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Електронний та паперовий варіанти роботи є ідентичними»);

2. **науковий керівник** передає отримані від студента матеріали відповідальній особі, що здійснює перевірку;

3. **відповідальна особа** здійснює перевірку роботи в системі, формує Звіт подібності у форматі PDF засвідчений підписом і передає його науковому керівнику для подальшого аналізу;

4. **науковий керівник** приймає рішення щодо наявності у роботі неправомірних запозичень, формує експертний висновок про допуск роботи до захисту та завантажує всі матеріали в систему управління навчанням Moodle.

Відповідальна особа, що виконує перевірку, не дає оцінку змісту кваліфікаційної роботи, а виконує виключно технічну перевірку. Аналіз Звіту подібності здійснює науковий керівник.

Показники рівнів оригінальності тексту кваліфікаційної роботи [6].

Вид роботи	Рівень оригінальності			
	високий	задовільний	низький	неприйнятний
Кваліфікаційні роботи на здобуття ступеня «фахового молодшого бакалавра», «бакалавра» та «магістра»	від 76% до 100%	від 61% до 75%	від 50% до 60%	від 0% до 49%

За підготовку файлу кваліфікаційної роботи, що підлягає перевірці, відповідає автор цієї роботи. Формат файлу повинен бути прийнятним для перевірки на плагіат (підтримуються формати файлів .doc, .docx, .pdf, .odt, які не містять елементів захисту).

Під час підготовки файлу роботи забороняється використовувати будь-які методи обманювання сервісів перевірки на академічний плагіат, зокрема забороняється:

- заміна текстових символів на візуально ідентичні зображення;
- заміна окремих букв одного алфавіту на аналогічні за написанням букви іншого алфавіту (наприклад, заміна кирилических букв 'АаВЕеліКМНОоРрСсТуХх' на відповідні латинські і навпаки);
- вставка додаткових текстових символів, які візуально не видимі (білі знаки) [6].

Виявлені у тексті роботи запозичення вважаються правомірними, якщо вони:

- є власними назвами (індивідуальними найменуваннями окремих одиничних об'єктів, у тому числі найменуваннями установ, назвами праць, які досліджувалися у творі, бібліографічними посиланнями на джерела та ін.);

- є усталеними словосполученнями, що характерні для певної сфери знань;
- належним чином оформлені цитуваннями;
- самоцитуванням (фрагментами тексту, що належать автору твору, опубліковані або оприлюднені в електронній формі ним у інших творах), якщо воно допускається редакційною політикою видання [6].

Усі запозичені фрагменти в роботі мають бути розглянуті на предмет коректності оформлення цитувань та посилань на першоджерела.

Вносити які-небудь виправлення та зміни в кваліфікаційну роботу після їх перевірки на плагіат та затвердження на кафедрі не дозволяється.

Робота, що має високий рівень оригінальності, допускається до захисту. Якщо робота має задовільний або низький рівні оригінальності, здобувачеві пропонується доопрацювати роботу перед її захистом. При незадовільному рівні – робота повертається на доопрацювання з повторною її перевіркою на академічний плагіат. Допустима кількість повторних перевірок – одна спроба. Якщо результат повторної перевірки незадовільний, то робота знімається з захисту [6].

У випадку незгоди з висновком про оригінальність роботи автор має право подати апеляцію, яка буде розглянута у встановленому порядку Комісією з питань академічної доброчесності в Університеті.

**За порушення академічної доброчесності** здобувачі можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- на етапі розгляду та перевірки академічних текстів здобувачів освіти при виявленні порушень академічної доброчесності у вигляді плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, робота не допускається до наступного етапу виконання/захисту кваліфікаційних робіт та повертається на доопрацювання здобувачеві освіти;
- за умови повторного виявлення порушень академічної доброчесності здобувачами освіти у вигляді плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, робота знімається з розгляду, що тягне собою виникнення академічної заборгованості та невиконання індивідуального навчального плану з відповідними наслідками у вигляді відрахування з числа здобувачів освіти;
- виявлення інших, ніж плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, порушень академічної доброчесності здобувачами освіти є підставою для ухвалення рішень щодо відрахування зі складу здобувачів освіти або інших дисциплінарних стягнень (відмова у присудженні передбачених внутрішніми нормативними документами стипендій, відмова у відборі на участь у програмах академічної мобільності тощо) [6].

Отримані результати у звітах з перевірки тексту на унікальність та відсутність плагіату носять рекомендаційний характер і є лише допоміжними матеріалами для забезпечення процесу перевірки академічних та наукових текстів, що проходять перевірку. Керівник має

обов'язково провести додаткову експертизу роботи (самостійно або із залученням інших компетентних осіб), навіть якщо звіт не свідчить про відсутність ознак плагіату, оскільки до тексту пояснювальної записки можуть бути застосовані засоби «рерайтингу» з метою підвищення рівня унікальності. Крім того, попри той факт, що використання додатків, що ґрунтуються на мовних моделях, не є забороненим, зміст пояснювальної записки має свідчити про осмисленість положень, тверджень, висновків автора кваліфікаційної роботи.

За результатами експертизи роботи формується експертний висновок (Додаток 1, [6]). Зберігання експертних висновків щодо перевірки у документах структурного підрозділу є обов'язковим.

#### 4.6 Критерії оцінювання

Підсумкова оцінка за виконання та захист кваліфікаційної роботи виставляється за прийнятою в Університеті системою оцінювання за наступною формулою [1]:

$$\begin{aligned} \text{Оцінка кваліфікаційної роботи} &= 0,7 \cdot \text{Бал, отриманий під час захисту} \\ &+ 0,15 \cdot \text{Оцінка керівника роботи} \\ &+ 0,15 \cdot \text{Оцінка рецензента роботи} \end{aligned}$$

Кожна з оцінок, що є складовими зведеної оцінки за кваліфікаційну роботу, оцінюється за 100-бальною шкалою, критерії якої наведені у таблицях нижче.

Таблиця. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи бакалавра керівником(ками) роботи

Критерії	Максимальна кількість балів
Тема кваліфікаційної роботи актуальна за ознаками нагальності, відповідності формулювання теми проблемі, відповідності формулювання теми предметній області спеціальності, спрямованості на вирішення складного спеціалізованого завдання (прикладної проблеми) з урахуванням широти фокусу та/або міждисциплінарності	2
Здобувачем освіти коректно сформульований програмно-методологічний апарат дослідження (мета, задачі, об'єкт, предмет, гіпотези), зокрема підібрані релевантні методи дослідження й обґрунтування результатів	3
Методика дослідження потенційно дозволяє розв'язати задачі кваліфікаційної роботи та отримати обґрунтований (доказовий) результат	5
Список опрацьованих джерел літератури, які розкривають теоретичні аспекти досліджуваної проблематики, відображають кращі практики в предметній сфері спеціальності, визначають усталені та передові підходи до вирішення складного спеціалізованого завдання за темою роботи, налічує не менше 25 джерел	5
Проведений аналіз теоретичних, в т.ч. нормативних джерел дозволив здобувачу освіти концептуалізувати методи та методику дослідження, визначити фактори впливу на виникнення та розв'язання проблеми, окреслити обмеження та умови масштабування запропонованих рекомендацій, свідчить про наявність навичок системного та критичного мислення	5
Здобувач освіти належним чином провів збір даних для аналізу проблеми (польове дослідження, експеримент, опитування, групування наявних статистичних даних)	5

Критерії	Максимальна кількість балів
Здобувач освіти належним чином здійснив обробку зібраних даних (групування, класифікація, статистичний аналіз, кластерний аналіз моделювання, оцінка вірогідності результатів статистичної обробки даних тощо), в т.ч. отримав висновки щодо підтвердження або спростування статистичних гіпотез дослідження	15
Здобувач освіти навів належну інфографіку, яка ілюструє виявлені тенденції, відображає ключові показники, що кількісно характеризують проблему	10
Здобувач освіти визначив коло рекомендацій (техніки, методи, підходи, заходи, настанови, процедури, процеси) щодо розв'язання складного спеціалізованого завдання (прикладної проблеми), якому присвячена кваліфікаційна робота на підставі отриманих результатів	10
Отримані результати враховують широкий контекст (політичні, соціальні, правові, екологічні, безпекові аспекти), окреслено коло ризиків та/або сценарії реалізації рекомендацій/пропозицій, наведене належне обґрунтування всіх рекомендацій з урахуванням контексту	15
Робота свідчить про повноту й значущість отриманих прикладних результатів в аспектах відповідності меті та задачам, цінності самостійно зроблених висновків або розроблених рекомендацій (пропозицій), отримані результати мають оригінальність	5
В роботі містяться чіткі висновки за результатами порівняння отриманих результатів з наявними у науковій літературі або галузевій практиці, власні результати критично оцінені, окреслені перспективи і потреба в майбутніх дослідженнях, розвитку кращих практик тощо	5
Робота свідчить про самостійно отриманий науковий результат	5
Робота побудована логічно, структуризація матеріалів дозволяє чітко визначити основні результати дослідження, висновки релевантні задачам роботи і дають уявлення про ступінь вирішення завдання, що є змістом кваліфікаційної роботи	5
Оформлення тексту, рисунків, таблиць, переліку використаних джерел в роботі відповідає вимогам відповідних стандартів, робота підготовлена граматично та стилістично правильною мовою	5
<b>Всього</b>	<b>100</b>

Таблиця. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи бакалавра рецензентом

Критерії	Максимальна кількість балів
<b>Актуальність, незалежне наукове мислення/оригінальність</b>	15
1) Наскільки значним є самостійний внесок здобувача у дослідження предметної області?)	
2) Чи демонструє кваліфікаційна робота наукову оригінальність?	
3) Чи є в ній нові ідеї або усталені ідеї, що використані по-новому?	
4) Чи є результати кваліфікаційної роботи важливими?	30
<b>Загальна дослідницька компетентність</b>	
1) Чи демонструє здобувач освіти достатню обізнаність з літературою за темою роботи?	
2) Чи чітко сформульовані цілі/завдання/гіпотези роботи?	
3) Чи правильно описані використані методи та методики?	
4) Чи прийняті методи відповідають предмету дослідження?	
5) Чи ретельно було проведено дослідження (польові роботи, експерименти, моделювання тощо)?	
6) Чи були результати належним чином перевірені за допомогою економічного, статистичного аналізу та/або тестів на чутливість?	40
<b>Загальна інноваційна компетентність</b>	
1) Чи студент вивчив або навіть розробив нові техніки/методи/інструменти/моделі/програми /методики/алгоритми/технологічні рекомендації тощо?	40
2) Чи є ці результати корисними для бізнесу та/або майбутніх досліджень? Чи поміщені результати роботи в більш широкий контекст (в т.ч. з урахуванням екологічного, економічного, безпекового, соціального контексту)?	

Критерії	Максимальна кількість балів
3) Чи були критично обговорені попередні дослідження, а також сильні та слабкі сторони власної роботи? Чи зроблені пропозиції щодо подальших досліджень?	
<b>Логічна послідовність і якість викладення</b>	
1) Чи є структура кваліфікаційної роботи логічною та доречною?	
2) Чи чітко і логічно представлені результати і висновки?	
3) Чи були дотримані формальні вимоги щодо оформлення тексту, діаграм, таблиць, літературних джерел тощо?	15
4) Чи є текст зрозумілим і правильним як з граматичної, так і з наукової точки зору?	
<b>Всього</b>	<b>100</b>

Таблиця. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи бакалавра екзаменаційною комісією

Критерії	Максимальна кількість балів
Тема роботи актуальна, має прикладну спрямованість, відповідає предметному полю спеціальності та профілю освітньої програми	5
Робота являє собою цілісний, логічно структурований, аргументований звіт про проведену діяльність, на основі використання даних, критичної оцінки попередніх результатів і містить висновки з наукових текстів, узагальнення усталених або кращих практик і результатів власного аналізу	5
Здобувач при викладенні результатів роботи та відповідях на питання демонструє вміння використовувати інформаційні та комунікаційні технології для розв'язання задачі, що є змістом кваліфікаційної роботи, підготовки та представлення самої роботи та презентації з її результатами	3
Здобувач при підготовці роботи, викладенні її результатів та відповідях на питання демонструє повагу до людей та їхнього різноманіття, відданість принципам академічної доброчесності	2
Здобувач при підготовці роботи, викладенні її результатів та відповідях на питання демонструє володіння державною та іноземною мовами	2
Результати роботи та відповіді здобувача освіти свідчать про його гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах	3
Здобувач при викладенні результатів роботи та відповідях на питання	
– демонструє володіння економічною термінологією	2
– використовує професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення, демонструє базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні	3
– показав здатність ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники, релевантні поставленій в кваліфікаційній роботі задачі	5
– демонструє належний рівень навичок застосування аналітичного та методичного інструментарію для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень, зокрема, економіко-математичних методів та моделей	15
– демонструє вміння абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів, визначати та окреслювати межі сфер аналізу та міждисциплінарний контекст такого аналізу	5
– пояснює отримані моделі та результати з погляду фундаментальних принципів і знань щодо особливостей сучасної світової та національної економік, та/або галузевої економіки, та/або економіки бізнес-одниць, з урахуванням інституційних, регуляторних, соціальних, технологічних, екологічних, безпекових аспектів та ризиків, міждисциплінарного контексту та наслідків	5
– демонструє розуміння взаємозв'язку між перебігом технологічних, організаційних та інших процесів та економічними показниками під час аналітичного супроводу розробки і реалізації пропозицій та проектів розвитку	15

Критерії	Максимальна кількість балів
– продемонстрував вміння використовувати передові стандарти, методології та інструменти роботи з великими даними, аналізу, моделювання та/або прогнозування динаміки процесів	15
– продемонстрував здатність обґрунтовувати релевантні проблематиці дослідження пропозиції	15
<b>Всього</b>	<b>100</b>

#### **4.7 Порядок оскарження результатів оцінювання кваліфікаційної роботи**

За незгоди із результатами підсумкової атестації здобувач освіти, який вважає, що мало місце порушення процедури захисту або упередженість в оцінюванні, порушення академічної доброчесності, має право не пізніше наступного робочого дня за днем оголошення результату іспиту / захисту подати апеляцію на ім'я першого проректора-проректора з навчальної роботи засобами корпоративної електронної пошти. У разі надходження апеляції розпорядженням першого проректора-проректора з навчальної роботи створюється комісія для розгляду апеляції. Апеляція розглядається протягом трьох робочих днів після її подання.

Зверніть увагу: апеляційна комісія розглядає питання по суті заяви здобувача освіти щодо оцінювання результатів його підсумкової атестації і не бере до уваги заяви щодо оцінювання інших здобувачів освіти.

В разі рішення апеляційної комісії на користь здобувача освіти повторний захист ним кваліфікаційної роботи може відбуватися в резервний день за обов'язкової присутності першого проректора-проректора з навчальної роботи / проректора з наукової діяльності, Голови комісії з академічної доброчесності, керівника департаменту, який відповідає за забезпечення якості освіти.

В разі, якщо апеляційна комісія вирішила не задовольняти апеляцію по суті, оцінка за підсумковою атестацією не змінюється.

## 5 ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення про організацію освітнього процесу у ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА». URL: [Положення \(дата звернення: 01.09.2025\).](#)
2. Освітньо-професійна програма «Аналітика економічних даних». Запоріжжя : ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА», 2025. URL: <https://metinvest.university/page/8290> (дата звернення: 17.10.2025).
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 24.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 01.09.2025).
4. ДСТУ 3008-2015. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання. [На заміну ДСТУ 3008-95 ; чинний від 2017-07-01]. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 31 с. URL: [ДСТУ 3008:2015](#)
5. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. URL: [ДСТУ 8302-2015.](#)
6. Положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти та працівників ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» : МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА : веб-сайт. URL: <https://metinvest.university/data/file/5e/a3/5ea3f7a0fca640a1b1c82aea063fd907.pdf> (дата звернення: 28.10.2025).
7. РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо) : лист МОН України від 15.08.2018 р. №1/11-8681. URL: <https://metinvest.university/data/file/6e/e6/6ee695d4571a43359e7c5db85d0df837.pdf> (дата звернення: 28.10.2025).
8. Правила цитування та посилання на використані літературні джерела. *Studopedia.org*. URL: <https://studopedia.org/2-31712.html> (дата звернення: 01.09.2025).
9. Рекомендації щодо змісту та оформлення мультимедійних презентацій. URL: [Рекомендації](#) (дата звернення: 28.10.2025).
10. Литвин В.В., Пасічник В.В. Аналіз даних та знань. Львів.: Магнолія 2006, 2023 276 с.
11. Додонов О.Г., Кузьмічов А.І. Датамайнінг в Excel. Розвідувальний аналіз даних та прогнозування з використанням надбудови Analytic Solver Data Mining. К., Ліра-К, 2023. 240 с.
12. Політика ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» щодо використання технологій генеративного штучного інтелекту в освітній та науковій діяльності : МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА : веб-сайт. URL: <https://metinvest.university/data/file/f8/53/f853768638e74bad8fdc7e59c54718ef.pdf> (дата звернення: 14.11.2025).

13. Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти / Міністерство освіти і науки України; Міністерство цифрової трансформації України. Квітень 2025. URL: <https://dspace.mipolytech.education/items/9ba8f533-bdfc-4982-a5a0-1c5245d01165> (дата звернення: 14.11.2025).

14. Інструкція щодо використання GAIDeT Declaration Generator в освітньому процесі : МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА : веб-сайт. URL: <https://dspace.mipolytech.education/server/api/core/bitstreams/6619cfc1-9efd-4111-8c5e-57a6319eb7df/content> (дата звернення: 14.11.2025).

## ДОДАТОК А Зразок титульного листа

ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»  
Факультет автоматизації виробництва та цифрових технологій  
Кафедра цифрових технологій та проєктно-аналітичних рішень

«Допущено до захисту»  
Гарант ОПП

Костянтин МОЙСЕЄНКО

## КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

за підсумками виконання  
освітньо-професійної програми  
«Аналітика економічних аних»  
за спеціальністю 051 Економіка

на тему «Назва теми»

Керівник роботи

Ім'я ПРИЗВИЩЕ

Консультант від  
бази практики

Ім'я ПРИЗВИЩЕ

*Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.  
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають  
посилання на відповідне джерело*

Здобувач

Денис ШЕВЧУК

Підсумкова оцінка за атестацію			
--------------------------------	--	--	--

Голова ЕК

Ім'я ПРИЗВИЩЕ

Запоріжжя 2026

## ДОДАТОК Б. Зразок завдання на кваліфікаційну роботу

ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»  
Кафедра цифрових технологій та проектно-аналітичних рішень  
Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр  
Спеціальність: 051 Економіка  
ОПП «Аналітика економічних даних»

ЗАТВЕРДЖУЮ  
Завідувач кафедри ЦТПАР

Ірина СМІРНОВА

### З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ Шевчука Дениса Юрійовича

1. Тема роботи «Аналітичне забезпечення управління конкурентоспроможністю металургійної галузі України за сучасних умов» та керівник роботи Жерлицин Д.М., д-р екон. наук, професор затверджені наказом ректора ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» від \*\*\*\*\* 20\*\*\*\* року №\*\*\*\*\*

2. Строк подання здобувачем роботи 20

3. Вихідні дані до роботи: основні показники випуску, зовнішньої торгівлі продукцією металургійної галузі, оцінка факторів впливу, дані про матеріало та енергомісткість виробництва

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Вступ.

Розділ 1. Детермінанти розвитку металургії в сучасній економіці: національний а міжнародний контекст

Розділ 2. Визначення напрямів покращення конкурентних позицій чорної металургії України за сучасних умов

Висновки.

5. Перелік графічного матеріалу:

1 -2. Тема, мета і завдання дослідження. Об'єкт дослідження. Предмет дослідження.

3-4. Основні показники динаміки розвитку металургійної галузі України та світу

5. Чинники, детермінанти, бар'єри та ризики розвитку металургії

6-7 Сучасні детермінанти конкурентоспроможності металургійного виробництва

8. Оцінка конкуренції на світових ринках металургійної продукції в показниках міжнародної торгівлі

9. Прогнозні багатофакторні моделі динаміки продажів вітчизняних металургійних підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках

10. Результати моделювання та їхнє обговорення з результатами визначення детермінантів конкурентоспроможності металургійного виробництва

11. Пропозиції щодо заходів покращення конкурентоспроможності вітчизняної металургії

12-13. Обґрунтування результативності пропозицій, ризики та наслідки реалізації запропонованих рекомендацій, ризики.

14. Наукові праці здобувача

## 6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1.	XXXXXX.		
2.	XXXXXX..		

7. Дата видачі завдання \_\_\_\_\_

## КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Аналіз літературних джерел за темою дипломної роботи		
2.	Розділ 1. Детермінанти розвитку металургії в сучасній економіці: національний а міжнародний контекст		
3.	Розділ 2. Визначення напрямів покращення конкурентних позицій чорної металургії України за сучасних умов		
5.	Оцінка підсумків дипломної роботи, висновки, оформлення роботи і подання на оцінку		

Здобувач вищої освіти

Денис ШЕВЧУК

Керівник роботи

Дмитро ЖЕРЛІЦИН

## ДОДАТОК В. Приклад оформлення анотації

### АНОТАЦІЯ

*Шевченко Денис Юрійович.* Аналітичне забезпечення управління конкурентоспроможністю металургійної галузі України за сучасних умов. 61 сторінка, 12 рисунків, 13 таблиць, 31 джерело. – Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра 051 Економіка ОПП «Аналітика економічних даних. ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА», Запоріжжя, 2026.

*Об'єкт дослідження:* умови, чинники та заходи забезпечення конкурентоспроможності української металургійної галузі.

*Предмет дослідження:* кількісні показники та якісні характеристики, що визначають конкурентоспроможність металургійної галузі.

*Мета роботи:* доказово обґрунтувати напрямки підвищення конкурентоспроможності української металургійної галузі з урахуванням поточного стану внутрішнього та світового ринку.

Основні результати:

Встановлено, що ситуація в металургійній галузі України характеризується спадом продажів на зовнішньому та внутрішньому ринках, логістичними проблемами, скасуванням пільг на логістику, спадом капітальних інвестицій в модернізацію виробництва. Визначено, що основними детермінантами конкурентоспроможності металургійної галузі на світових, зокрема, європейському, ринках є ціна, сортамент, операційні накладні витрати, сертифікація на відповідність стандартам якості, екологічність, можливість маневрувати капіталом в рамках корпоративних структур і методом аналізу ієрархій визначено вагомість вказаних детермінантів та чинників більш низького порядку. Окреслено, що за умов сучасної світової нестабільності пріоритетами забезпечення конкурентоспроможності є підтримка існуючих контрактів, розширення сортаменту, технології «зеленої металургії», операційна ефективність в виробництві та продажах. Побудовано багатофакторні вірогідні та надійні моделі залежності продажів та прибутку корпоративних структур, на підставі яких визначено, що ключовими факторами обсягу продажів є ціна одиниці сортаменту, витрати на постачання, коефіцієнт широти сортаменту. Два з цих чинників мають універсальний характер, однак на ціну одиниці суттєво впливають ціна сировини та енергомісткість виробництва – чинники, вплив яких несе суттєві загрози за теперішньої воєнно-політичної ситуації в Україні. В якості пропозицій визначено напрямки покращення операційної ефективності виробництва перших двох переділів в Україні, необхідність вкладення капіталу в придбання виробничих активів в Європі та їхню модернізацію, розширення обсягу виробництва сортаменту продукції військового та подвійного призначення.

**КЛЮЧОВІ СЛОВА:** металургія, конкурентоспроможність, кон'юнктура ринку, енергоефективність, операційна ефективність.

## ДОДАТОК Г. Приклад списку публікацій здобувача

1. XXXXXXXXXXXX. Спосіб пуску мережевого двигуна скельного екскаватору. Сучасні інформаційні технології, засоби автоматизації та електропривод : матеріали ХХХ Всеукр. науково-практ. конф., м. ХХХ, 20–22 ХХХХ. 20ХХХ р. / ред. ХХХХ. ХХХХХ, 20ХХ. С. ХХХ–ХХХ.

2. XXXXXXXXXXXX. Вибір параметрів індуктивно-ємнісного перетворювача. Автоматизація та біомедичні і комп'ютерні технології : зб. тез Всеукр. наук-техн. інтернет-конференції, ХХХХХХХХ, 20ХХ р. (ДВНЗ «ХХХХ»). ХХХХХХХ, 20ХХ. С. ХХ-ХХ.

## ДОДАТОК Д. Зразок декларації згенерованої [GAIDeT Declaration](#)

Розкриття факту делегування завдань генеративному ШІ

Автори заявляють про використання генеративного ШІ у процесі дослідження та підготовки рукопису. Відповідно до таксономії GAIDeT (2025), наведені нижче завдання були делеговані інструментам генеративного ШІ за повного людського нагляду:

- Генерування ідей
- Пошук і систематизація літератури
- Переклад
- Реформатування

Використаний інструмент генеративного ШІ: ChatGPT-5.

Повну відповідальність за фінальний рукопис несуть автори.

Інструменти генеративного ШІ не зазначаються як автори та не несуть відповідальності за кінцеві результати.

Декларацію подав(ла): Євген Промтович

Додаткова примітка: Я використав ChatGPT-5 для допомоги у синтезі літератури, її перекладі та реформатування тексту.

*Навчально-методичне видання*

Костянтин Євгенійович Мойсеєнко  
Володимир Віталійович Харченко  
Марина Анатоліївна Держевецька  
Вікторія Володимирівна Шеховцова  
Юлія Володимирівна Терешко

Кваліфікаційна робота бакалавра

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ  
до виконання та захисту

Самостійне електронне мережеве видання

Публікується в авторській редакції

**спеціальність**      051 Економіка

**назва освітньо-  
професійної  
програми**      Аналітика економічних даних